

*Mag. Maša Kovič Dine**

Mednarodne obveznosti držav za zagotavljanje trajnostnega razvoja gozdov

1. Uvod

Izraza trajnostni razvoj in trajnostna raba sta postala stalnica mednarodnih dokumentov s področja varstva okolja od konference Združenih narodov o okolju in razvoju, ki je potekala leta 1992 v Riu de Janeiru. Izraz združuje tri področja, pomembna za razvoj družbe, ki se med seboj prepletajo: okolje, gospodarski razvoj in socialne pravice. Ob stalni uporabi tega izraza se postavlja vprašanje, kakšne obveznosti prinaša zahteva po trajnostnem razvoju za države. Članek predstavi razvoj mednarodnega prava trajnostnega razvoja kot novega podpodročja mednarodnega okoljskega prava. Osredotoči se na sedem načel mednarodnega prava trajnostnega razvoja in iz njih izhajajoče obveznosti držav. Zahteva po trajnostnem razvoju in trajnostni uporabi naravnih virov je tesno povezana tudi z izkoriščanjem gozdov. Trajnostno upravljanje gozdov je temeljnega pomena ne samo za ohranitev drevesnih vrst, habitata za žive organizme in življenjskega okolja nekaterih avtohtonih ljudstev, ampak tudi za ohranitev gospodarskih dejavnosti, povezanih z uporabo lesa, in za uravnavanje toplogrednih plinov v atmosferi. Gozdovi kot naravni vir že sami po sebi združujejo vse tri stebre trajnostnega razvoja, zato članek preučuje, kako se mednarodnopravne obveznosti držav za zagotavljanje trajnostnega razvoja navezujejo na varstvo gozdov.

* Asistentka na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani, masa.kovic-dine@pf.uni-lj.si. Članek je rezultat raziskovalnega dela v okviru doktorske disertacije, za katero je avtorica prejela štipendijo Univerze v Ljubljani v sklopu Inovativne sheme za sofinanciranje doktorskega študija za spodbujanje sodelovanja z gospodarstvom in reševanja aktualnih družbenih izzivov - generacija 2011.

2. Mednarodno pravo trajnostnega razvoja

Izraz trajnostni razvoj ni nov, saj o trajnostnem izkoriščanju govori že vrsta dokumentov pred letom 1992,¹ kljub temu pa je njegovo definicijo izoblikovala Svetovna komisija za okolje in razvoj (World Commission on Environment and Development) v poročilu z naslovom Naša skupna prihodnost (Our Common Future)² šele leta 1987. Poročilo, znano tudi kot Poročilo Brundtlandove (the Brundtland Report), je definiralo trajnostni razvoj kot

»... razvoj, ki zadovoljuje potrebe sedanje generacije, ne da bi ogrozil možnosti prihodnjih generacij pri izpolnjevanju njihovih potreb.«³

S sprejetjem Poročila Brundtlandove in potrditvijo njene definicije trajnostnega razvoja v Deklaraciji konference Združenih narodov o okolju in razvoju (v nadaljevanju Deklaracija iz Ria)⁴ je postal trajnostni razvoj del globalnih političnih ciljev.⁵ Deklaracija iz Ria, ki vsebuje 27 načel za nadaljnje sožitje človeka in narave, postavlja trajnostni razvoj v ospredje vseh aktivnosti držav in posameznikov.⁶ Temeljno načelo 4 tako določa, da lahko zagotovimo trajnostni razvoj le, če varstvo okolja postane temeljni element razvojnega procesa, ne zgolj ločen koncept.⁷ Druga načela pozivajo države k odpravljanju revščine, medgeneracijskemu sožitju, zmanjšanju potratne porabe, sprejemu učinkovite zakonodaje na

¹ Zakon o ratifikaciji Mednarodne konvencije o ureditvi kitolova in Protokola k Mednarodni konvenciji o ureditvi kitolova, podpisani v Washingtonu, z datumom 2. december 1946 (MKUK), Ur. l. RS, št. 73/2006, preambula; Konvencija o ribolovu in ohranitvi živih naravnih virov odprtega morja (Convention on Fishing and Conservation of the Living Resources of the High Seas), 559 UNTS 285 (1958), 2. člen; Zakon o ratifikaciji konvencije Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu, Ur. l. SFRJ, MP, št. 1/1986, tretji odstavek 61. člena; Akt o nasledstvu Konvencije Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu, Ur. l. RS, MP, št. 22/1994; Afriška konvencija o ohranjanju narave in naravnih virov (African Convention on the Conservation of Nature and Natural Resources), 1001 UNTS 4 (1968), člen XIV (1).

² Poročilo Svetovne komisije za okolje in razvoj: Naša skupna prihodnost (Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future), UN GA Res., A/42/427 (1987), 4. avgust 1987.

³ »... development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs.«

⁴ Rio Deklaracija o okolju in razvoju (Rio Declaration on Environment and Development), UN Doc. A/CONF.151/26 (vol. I), 13. junij 1992.

⁵ Cordonier Segger, Khalfan, SUSTAINABLE DEVELOPMENT LAW, PRINCIPLES, PRACTICES AND PROSPECTS (2004), str. 19; Škrk, Mednarodnopravno varstvo okolja od Stockholma 1972 do Rio de Janeira 1992, v: Okolje v Sloveniji: zbornik (1994), str. 176; FAO Legal Office, Law and Sustainable Development Since Rio – Legal Trends in Agriculture and Natural Resource Management, URL: <http://www.fao.org/docrep/005/Y3872E/y3872e00.htm#Contents>.

⁶ Kiss, Shelton, INTERNATIONAL ENVIRONMENTAL LAW (1991), str. 67.

⁷ Kasimbazi, An International Legal Framework for Forest Management and Sustainable Development, v: Annual Survey of International and Comparative Law, 2 (1995) 1, str. 89.

področju varstva okolja, izvajanju ocene vplivov na okolje, vključevanju javnosti v postopke odločanja, spoštovanju previdnostnega načela, upoštevanju pomena avtohtonih ljudstev za razvoj in varstvo okolja, varovanju okolja v oboroženih spopadih, mirnemu reševanju okoljskih sporov in sodelovanju med državami pri spoštovanju teh načel. Za izpolnitev načel Deklaracije iz Ria so države na konferenci v Riu sprejele Agendo 21,⁸ ki vsebuje celovit načrt aktivnosti in programov za promocijo trajnostnega razvoja v vseh državah.⁹ Tako Deklaracija iz Ria kot Agenda 21 sta dokumenta mehkega prava in tako prostovoljne narave. Zato je Generalna skupščina Združenih narodov leta 1997 na posebni seji o trajnostnem razvoju, namenjeni pregledu izvajanja Agende 21, v deklaraciji Program za nadaljnje aktivnosti za implementacijo Agende 21 države pozvala, naj nadaljujejo progresivni razvoj in kodifikacijo prava, povezanega s konceptom trajnostnega razvoja.¹⁰

Pomemben korak k razvoju mednarodnega prava trajnostnega razvoja je Johannesburški načrt za implementacijo (v nadaljevanju Johannesburški načrt),¹¹ ki je bil sprejet na Svetovnem vrhu o trajnostnem razvoju leta 2002 v Johannesburgu. Johannesburški načrt določa okvir za aktivnosti držav za izpolnitev načel Deklaracije iz Ria in trajnostni razvoj poleg vezanosti na okolje naveže še na vprašanja gospodarstva ter človekovih in socialnih pravic.¹² To so prvi koraki k današnjemu razumevanju prava trajnostnega razvoja kot povezovalnega elementa med tremi stebri – okoljem, gospodarstvom ter človekovimi in socialnimi pravicami. Johannesburški načrt vsebuje vrsto zavez držav za odpravljanje revščine in netrajnostnih potrošnih navad, za varstvo in upravljanje naravnih virov, izboljšanje zdravstvenega varstva ljudi, posebej pa se osredotoči na razvoj manjših otočnih držav v razvoju in afriškega kontinenta. Pri vseh je poudarjena

⁸ Agenda 21: Programme of Action for Sustainable Development), U.N. GAOR, 46th Sess., Agenda Item 21, UN Doc A/Conf.151/26 (1992), 14. junij 1992 (v nadaljevanju: Agenda 21).

⁹ Agenda 21 v 38. poglavju določa oblikovanje mednarodnega telesa, ki bo nadzoroval njeno izpolnjevanje. Tako je bila leta 1992 ustanovljena Komisija Združenih narodov za trajnostni razvoj (United Nations Commission on Sustainable Development). Poročila te komisije, ki letno preverja izvajanje Agende 21 med državami, kažejo, da je večina držav sprejela številne nacionalne programe za izpolnitev obveznosti iz Agende. Glej Cordonier Segger, Khalfan, SUSTAINABLE DEVELOPMENT LAW, PRINCIPLES, PRACTICES AND PROSPECTS (2004), str. 21–22.

¹⁰ Program za nadaljnje aktivnosti za implementacijo Agende 21 (Programme of Further Action to Implement Agenda 21), UN Doc. A/Res/s-19/2 Annex (1997), odstavek 109.

¹¹ Johannesburški načrt za implementacijo (Johannesburg Plan of Implementation, Report of the World Summit on Sustainable Development, UN Doc. A/CONF.199/20 (2002), 4. september 2002).

¹² Cordonier Segger, Khalfan, SUSTAINABLE DEVELOPMENT LAW, PRINCIPLES, PRACTICES AND PROSPECTS (2004), str. 26–28; Lobnik, Okoljsko in razvojno uravnoteženo, v: SONARAVNO URAVNOTEŽENI RAZVOJ SLOVENIJE (2004), str. 5–7.

vloga trajnostnega razvoja kot vodila k odpravi težav in izboljšanju blaginje prebivalcev celotnega planeta.¹³ Poleg tega Johannesburški načrt poudari vrsto mednarodnih dokumentov, ki pozivajo države k izpolnjevanju obveznosti trajnostnega razvoja.¹⁴ S tem je bila postavljena podlaga za oblikovanje mednarodnega prava trajnostnega razvoja.

Mednarodno pravo trajnostnega razvoja lahko danes definiramo kot korpus mednarodnopravnih načel in pravil, ki urejajo povezave med okoljskim pravom in gospodarskim razvojem ter človekovimi in socialnimi pravicami. Čeprav nekateri avtorji štejejo trajnostni razvoj zgolj za načelo mednarodnega prava,¹⁵ večina avtorjev priznava, da je danes mednarodno pravo trajnostnega razvoja že oblikovano kot posebno področje mednarodnega prava.¹⁶ Na to ne kaže zgolj množica mednarodnih dokumentov, ki vsebujejo pravno zavezujoče obveznosti držav, povezane s trajnostnim razvojem,¹⁷ ampak tudi potrditev Meddržavnega sodišča v primeru Gabčikovo-Nagymaroš,¹⁸ da so se v zadnjem desetletju oblikovale nove norme in standardi, ki zahtevajo uskladitev gospodarskega razvoja z varstvom okolja, kot to določa trajnostni razvoj.¹⁹ To je dodatno potrdil sodnik

¹³ Johannesburški načrt med drugim potrjuje zaveze držav v Milenijskih razvojnih ciljih Združenih narodov (UN Millenium Development Goals) k prepolovitvi števila revnih in oblikovanju solidarnostnega sklada za odpravo revščine, in določa, da je treba zmanjšati število oseb, ki nimajo dostopa do pitne vode in sanitarij. Dodatno določa, da je treba razširiti dostop do zanesljivih in čistih virov energije in povečati prenos okolju prijaznih tehnologij v države v razvoju. Spet je treba vzpostaviti trajnostni stalež živih organizmov in drugih naravnih virov. Povečati je treba tudi možnosti za zaposlitve ter spodbuditi gospodarske aktivnosti med najrevnejšim prebivalstvom.

¹⁴ Johannesburški načrt tako navaja 32 mednarodnih pogodb in 60 dokumentov mehkega prava, ki tvorijo korpus mednarodnega prava trajnostnega razvoja.

¹⁵ Handl, *The Legal Mandate of Multilateral Development Banks*, v: *American Journal of International Law*, 92 (1998) 4, str. 642.

¹⁶ Glej Cordonier Segger, Khalfan, *SUSTAINABLE DEVELOPMENT LAW, PRINCIPLES, PRACTICES AND PROSPECTS* (2004), str. 46–47; French, *INTERNATIONAL LAW AND POLICY OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT* (2005), str. 44–45; Birnie, Boyle, *INTERNATIONAL LAW AND THE ENVIRONMENT* (2002), str. 96; Schrijver, *ILA New Delhi Declaration of Principles of International Law Relating to Sustainable Development*, v: *Netherlands International Law Review*, 49 (2002) 2, str. 299; Smith, *Ecologically Sustainable Development: Integrating Economics, Ecology, and Law*, v: *Willamette Law Review*, 31 (1995) 2, str. 263–266; Stanton Kibel, *Canada's International Forest Protection Obligations*, v: *Fordham Environmental Law Journal*, 6 (2011) 2, str. 233.

¹⁷ Glej op. 14.

¹⁸ Primer Gabčikovo-Nagymaroš (Madžarska/Slovaška), Meddržavno sodišče, ICJ Report (1997), 25. september 1997, str. 7.

¹⁹ Prav tam, odstavek 140: »... Owing to new scientific insights and to a growing awareness of the risks for mankind [...] new norms and standards have been developed, [and] set forth in a great number of instruments during the last two decades. Such new norms have to be taken into consideration, and such new standards given proper weight, not only when states contemplate new activities, but also when continuing with activities begun in the past. This need to

Weeramantry v svojem ločenem mnenju v istem primeru z zapisom, da trajnostni razvoj »ni zgolj koncept, ampak načelo z normativno vrednostjo«,²⁰ ter da je to »načelo sestavni del modernega mednarodnega prava«. ²¹ Meddržavno sodišče je znova potrdilo oblikovanje mednarodnega prava trajnostnega razvoja tudi v primeru obratov celuloze na reki Urugvaj,²² v katerem je priznalo, da sta »bistvo trajnostnega razvoja povezava med pravično in razumno rabo deljenega naravnega vira in ravnovesje med gospodarskim razvojem in varstvom okolja«. ²³ Podobno stališče je zavzel tudi pritožbeni organ Svetovne trgovinske organizacije, ki je v primeru Shrimp/Turtle²⁴ potrdil, da je bilo »splošno priznано, da trajnostni razvoj vključuje gospodarski in socialni razvoj ter varstvo okolja«. ²⁵ Številni avtorji pa nakazujejo tudi na dodatni pomen pravil in načel mednarodnega prava trajnostnega razvoja: lahko so povezovalni element, kadar so si norme okoljskega in gospodarskega prava ter socialne pravice v konfliktu. ²⁶

Čeprav danes pomembno vlogo trajnostnega razvoja pripoznava večina držav mednarodne skupnosti,²⁷ se obveznosti za države, ki izhajajo iz zahteve po trajnostnem razvoju, še oblikujejo.

reconcile economic development with protection of the environment is aptly expressed in the concept of sustainable development.«

²⁰ Prav tam, ločeno mnenje podpredsednika Meddržavnega sodišča, sodnika Weeramantryja, str. 88: »However, I consider it to be more than a mere concept, but as a principle with normative value ...«

²¹ Prav tam, str. 89: »... the principle of sustainable development, and, in my view, it is an integral part of modern international law.«

²² Primer obratov celuloze na reki Urugvaj (Argentina proti Urugvaju), Meddržavno sodišče, sodba, ICJ Reports (2010), 20. april 2010, str. 14.

²³ Prav tam, odstavek 177: »... interconnectedness between equitable and reasonable utilization of a shared resource and the balance between economic development and environmental protection that is the essence of sustainable development.«

²⁴ Primer United States – Import Prohibition of Certain Shrimp and Shrimp Products, Svetovna trgovinska organizacija, Pritožbeni organ, WT/DS58/AB/R, 12. oktober 1998.

²⁵ Prav tam, odstavek 129: »... sustainable development ... This concept has been generally accepted as integrating economic and social development and environmental protection.«

²⁶ French, INTERNATIONAL LAW AND POLICY OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT (2005), str. 44–45; glej tudi Cordonier Segger, Khalfan, SUSTAINABLE DEVELOPMENT LAW, PRINCIPLES, PRACTICES AND PROSPECTS (2004), str. 51–53.

²⁷ Birnie, Boyle, INTERNATIONAL LAW AND THE ENVIRONMENT (2002) str. 95; Boer, Institutionalising Ecologically Sustainable Development: The Roles of National, State and Local Governments in Translating Grand Strategy into Action, v: *Williamette Law Review*, 31 (1995) 2, str. 317.

3. Mednarodne obveznosti držav za zagotavljanje trajnostnega razvoja

Kot sta prepoznala Patricia Birnie in Alan Boyle, mednarodno pravo od držav in mednarodnih teles zahteva, da upoštevajo cilje trajnostnega razvoja in sprejmejo za to ustrezne postopke.²⁸ Za ta namen je mogoče iz obstoječih načel mednarodnega prava izpeljati materialna načela mednarodnega prava trajnostnega razvoja z ustreznimi postopkovnimi zahtevami za njihovo izpolnitev.²⁹ Tako določena načela mednarodnega prava trajnostnega razvoja oblikujejo obveznosti ali pravice za države, ki jih morajo te spoštovati.³⁰ Po letu 1992 je bila pripravljena vrsta poročil, ki definirajo ta načela in iz njih izpeljujejo obveznosti za države.³¹ Vsem tem poročilom je skupno, da črpajo načela mednarodnega prava trajnostnega razvoja iz Deklaracije iz Ria iz leta 1992. Zato lahko iz vseh dokumentov povzamemo enake obveznosti, ki jih imajo države za zagotavljanje trajnostnega razvoja. Med temi poročili vseeno velja posebej omeniti Deklaracijo o načelih mednarodnega prava, povezanih s trajnostnim razvojem (v nadaljevanju Newdelhijska deklaracija), ki jo je leta 2002 pripravil Odbor o pravnih vidikih trajnostnega razvoja Društva za mednarodno pravo.³² Newdelhijska deklaracija velja za najbolj avtoritativno besedilo o pravnih posledicah trajnostnega razvoja³³ in je tako eden temeljnih dokumentov mednarodnega prava trajnostnega razvoja. Določa sedem načel mednarodnega prava trajnostnega razvoja in z njimi

²⁸ Birnie, Boyle, *INTERNATIONAL LAW AND THE ENVIRONMENT* (2002), str. 97.

²⁹ Saunders, *Valuation and International Regulation of Forest Ecosystems*, v: *Washington Law Review*, 66 (1991), str. 877; glej tudi Attapatu, *Sustainable Development, Myth or Reality? A Survey of Sustainable Development under International Law and Sri Lankan Law*, v: *The Georgetown International Environmental Law Review*, 14 (2002) 2, str. 273–279.

³⁰ Prav tam, str. 883; Cordonier Segger, Khalfan, *SUSTAINABLE DEVELOPMENT LAW, PRINCIPLES, PRACTICES AND PROSPECTS* (2004), str. 97.

³¹ Report of the Expert Group Meeting on Identification of Principles of International Law for Sustainable Development, United Nations Commission on Sustainable Development (26.–28. september 1995), URL: <http://www.un.org/documents/ecosoc/cn17/1996/background/ecn171996-bp3.htm>; Osnutek mednarodnega pakta o okolju in razvoju (Draft International Covenant on Environment and Development), Environmental Law Programme of the International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources v sodelovanju z International Council of Environmental Law, URL: <http://data.iucn.org/dbtw-wpd/edocs/eplp-031-rev3.pdf>; Newdelhijska deklaracija o načelih mednarodnega prava, povezanih s trajnostnim razvojem (New Delhi Declaration of Principles of International Law Related to Sustainable Development, Committee on Legal Aspects of Sustainable Development of the International Law Association, UN Doc. A/CONF.199/8, 9. avgust 2002).

³² Newdelhijska deklaracija (2002).

³³ French, *From the Depths*, v: *The International Journal of Marine and Coastal Law*, 26 (2011) 4, str. 536.

povezanih obveznosti za države: (1) obveznost držav, da zagotovijo trajnostno rabo naravnih virov, (2) načelo enakosti in izkoreninjanja revščine, (3) načelo skupnih, vendar različnih odgovornosti, (4) previdnostno načelo pri obravnavi človeškega zdravja, naravnih virov in ekosistemov, (5) načelo sodelovanja javnosti in dostop do informacij ter pravnega varstva, (6) načelo dobrega upravljanja in (7) načelo vključevanja in povezovanja človekovih pravic ter socialnih, gospodarskih in okoljskih ciljev.³⁴ Ta načela lahko razvrstimo v dve skupini: načela, ki so specifična za trajnostni razvoj in ki upoštevajo okoljsko varstvo in socialne pravice pri usmerjanju gospodarskega razvoja, in splošna načela mednarodnega okoljskega prava.³⁵

3.1. Obveznost držav, da zagotovijo trajnostno rabo naravnih virov

Obveznost držav, da zagotovijo trajnostno rabo naravnih virov, pripoznava, da imajo države suvereno pravico izkoriščati svoja naravna bogastva,³⁶ vendar je ta pravica omejena z dvema pogojema: da ne povzročijo škode okolju druge države ali okolju zunaj pristojnosti katerekoli države³⁷ ter da izkoriščajo naravne vire na način, ki prispeva k razvoju njihovega prebivalstva ob upoštevanju potreb prihodnjih generacij.³⁸ Cilj te obveznosti je ohraniti naravno okolje in naravne vire tudi za prihodnje generacije. Ta cilj ni vezan zgolj na naravne vire na ozemljih zunaj suverene oblasti držav, ampak tudi na naravne vire v državah.

³⁴ Angleško: (1) the duty of States to ensure sustainable use of natural resources, (2) equity and the eradication of poverty, (3) common but differentiated responsibilities, (4) the precautionary approach to human health, natural resources and ecosystems, (5) public participation and access to information and justice, (6) good governance, (7) integration and interrelationship, in particular in relation to human rights and social, economic and environmental objectives; New Delhi Declaration (2002).

³⁵ Attapatu, Sustainable Development, Myth or Reality? A Survey of Sustainable Development under International Law and Sri Lankan Law, v: The Georgetown International Environmental Law Review, 14 (2002) 2, str. 273.

³⁶ Right to exploit freely natural wealth and resources, Resolucija Generalne skupščine 626 (VII); Permanent Sovereignty over Natural Resources, Resolucija Generalne skupščine 1803 (XVII), 17 UN GOAR Supp (No. 1), UN Doc. A/5217 (1962).

³⁷ Glej Škrk, Varstvo okolja pred onesnaženjem v mednarodnih odnosih, v: Zbornik znanstvenih razprav, 48 (1988), str. 157–183.

³⁸ Newdelhijska deklaracija (2002), načelo 1; French, From the Depths, v: The International Journal of Marine and Coastal Law, 26 (2011), str. 537; Cordonier Segger, Khalfan, SUSTAINABLE DEVELOPMENT LAW, PRINCIPLES, PRACTICES AND PROSPECTS (2004), str. 110; Saunders, Valuation and International Regulation of Forest Ecosystems, v: Washington Law Review, 66 (1991), str. 883–884; Palassis, Beyond the Global Summits, v: Colorado Journal of International Environmental Law and Policy, 22 (2011) 1, str. 62–63.

Namreč, kot potrjuje Newdelhijska deklaracija, so podnebni sistem, biološka raznovrstnost ter favna in flora v skupnem interesu človeštva,³⁹ kar mora država ob izkoriščanju naravnih virov upoštevati. Za naravne vire, ki so v skupnem interesu človeštva, velja, da država nad njimi ohrani suverenost, vendar je ta suverenost omejena z interesom celotne mednarodne skupnosti za njihovo ohranitev.⁴⁰ Iz drugih mednarodnih dokumentov, predvsem s področja ohranjanja ribjih staležev,⁴¹ je mogoče povzeti, da ta obveznost od držav zahteva določitev optimalnih donosov, ki še omogočajo ohranjanje naravnih virov za bodoče generacije, in na tej podlagi oblikovanje nacionalnih programov za trajnostno upravljanje naravnih virov.

3.2. Načelo enakosti in izkoreninjanja revščine

Načelo enakosti in izkoreninjanja revščine se sklicuje tako na medgeneracijsko enakost kot na enakost znotraj generacije.⁴² Od držav zahteva, da zagotovijo gospodarske okoliščine, ki bodo pripeljale k zmanjšanju revščine in med prebivalci vzpostavile enakost z ekonomskega, socialnega in pravnega vidika. Prizadevati si morajo, da zagotovijo to enakost na nacionalni in na mednarodni ravni. Gre torej za prizadevanje, da bi se razvojna raven držav v razvoju približevala razvojni ravni razvitih držav. To pomeni obveznost razvitih držav, da zagotavljajo razvojno pomoč za države v razvoju.⁴³ Newdelhijska deklaracija se pri tem še posebej sklicuje na zaveze, ki so jih države sprejele v okviru Milenijskih razvojnih ciljev.⁴⁴

³⁹ Že Konvencija o biološki raznovrstnosti in Okvirna konvencija Združenih narodov o spremembi podnebja v preambulah priznavata, da sta ohranjanje biološke raznolikosti in omejevanje podnebnih sprememb v skupnem interesu človeštva. Zakon o ratifikaciji Konvencije o biološki raznovrstnosti, Ur. l. RS, MP, št. 7/1996; Zakon o ratifikaciji Okvirne konvencije Združenih narodov o spremembi podnebja, Ur. l. RS, MP, št. 13/1995.

⁴⁰ Boyle, *The Convention on Biological Diversity*, v: *THE ENVIRONMENT AFTER RIO – INTERNATIONAL LAW AND ECONOMICS* (1994), str. 117; Brunnee, *Common Areas, Common Heritage, and Common Concern*, v: *THE OXFORD HANDBOOK OF INTERNATIONAL ENVIRONMENTAL LAW* (2007), str. 564–565.

⁴¹ Mednarodna konvencija o uravnavanju kitolova, preambula; Konvencija ZN o pomorskem mednarodnem pravu, prvi odstavek 64. člena; Afriška konvencija o ohranjanju narave in naravnih virov, člen xvi(1)(b).

⁴² Newdelhijska deklaracija (2002), načelo 2; Boer, *Institutionalising Ecologically Sustainable Development: The Roles of National, State and Local Governments in Translating Grand Strategy into Action*, v: *Williamette Law Review*, 31 (1995) 2, str. 319–321; glej tudi Maggio, *Inter/Intragenerational Equity*, v: *Buffalo Environmental Law Journal*, 4 (1996–97) 2, str. 163–174.

⁴³ Glej Miles, *Thematic Focus*, v: *Carbon & Climate Law Review*, 2 (2011), str. 191.

⁴⁴ Milenijska deklaracija Združenih narodov (*United Nations Millennium Declaration*), UN Doc. A/RES/55/2 (2000), 18. september 2000.

3.3. Načelo skupnih, vendar različnih odgovornosti

To načelo izhaja iz spoznanja, da so prispevki držav h globalnim okoljskim problemom zgodovinsko različni, kar vodi tudi do različnih obveznosti držav za reševanje teh problemov.⁴⁵ Skupna odgovornost držav se navezuje na obveznosti, ki jih imajo države za varovanje deljenih naravnih virov, kot so naravni viri odprtega morja, mednarodni vodotoki, biološka raznolikost, atmosfera itd.⁴⁶ Kljub tej skupni odgovornosti pa so obveznosti, ki jih imajo države za ohranitev teh virov, različne glede na različne stopnje njihovega gospodarskega in socialnega razvoja. Že Newdelhijska deklaracija poudarja predvsem obveznosti razvitih držav, kakršni sta zmanjšanje potratnih vzorcev potrošnje in obveznost prispevati finančna sredstva,⁴⁷ tehnologijo in znanje, ki bi vzpostavili zmogljivosti za ohranjanje okolja v državah v razvoju.⁴⁸ V praksi je to načelo uveljavljeno tudi kot določitev odloženega začetka izpolnjevanja obveznosti za države v razvoju ali določitev omiljenih obveznosti za države v razvoju.⁴⁹

3.4. Previdnostno načelo pri obravnavi človeškega zdravja, naravnih virov in ekosistemov

Previdnostno načelo določa, da se morajo države vzdržati kakršnegakoli ravnanja, ki bi utegnilo povzročiti resno in nepopravljivo škodo, tudi kadar primanjkuje znanstvene gotovosti glede obstoja tveganja za nastanek škode ali resnosti tveganja.⁵⁰ To načelo, ki je danes že priznано kot načelo mednarodnega

⁴⁵ Glej Beyerlin, Marauhn, *INTERNATIONAL ENVIRONMENTAL LAW* (2011), str. 61–71.

⁴⁶ Cordonier Segger, Khalfan, *SUSTAINABLE DEVELOPMENT LAW, PRINCIPLES, PRACTICES AND PROSPECTS* (2004), str. 134.

⁴⁷ V ta namen so že ustanovljeni skladi Global Environmental Facility, UNEP Environmental Fund, World Heritage Fund in nazadnje oblikovani UNFCCC Green Climate Fund. Nekateri avtorji to obveznost vidijo tudi kot dolžnost držav, ki nimajo veliko naravnih virov, da prispevajo k stroškom ohranjanja teh naravnih virov. Glej Saunders, *Valuation and International Regulation of Forest Exosystems*, v: *Washington Law Review*, 66 (1991), str. 884.

⁴⁸ Newdelhijska deklaracija (2002), načelo 3; Montrealski protokol o substancah, ki škodujejo ozonskemu plašču, Akt o notifikaciji nasledstva glede konvencij Organizacije združenih narodov in konvencij, sprejetih v Mednarodni agenciji za atomsko energijo, Ur. l. RS, št. 35/1992, preambula; Zakon o ratifikaciji Kjotskega protokola k Okvirni konvenciji Združenih narodov o spremembi podnebja, Ur. l. RS, MP, št. 17/2002, 3., 6. in 12. člen.

⁴⁹ Montrealski protokol; Kjotski protokol, člena 4.1 in 4.2.

⁵⁰ Glej Beyerlin, Marauhn, *INTERNATIONAL ENVIRONMENTAL LAW* (2011), str. 47–56; Palassis, *Beyond the Global Summits*, v: *Colorado Journal of International Environmental Law and Policy*, 22 (2011) 1, str. 63–65.

običajnega prava,⁵¹ postavlja državam obveznost, da določijo okoljske standarde in razporedijo finančna sredstva za preprečitev okoljske degradacije.⁵² Hkrati pa pomeni, da se dokazno breme prenese na podpornike gospodarskega razvoja, ki morajo dokazati, da razvoj ne bo škodoval okolju.⁵³ Tako obstaja poleg določitve okoljskih standardov dodatna obveznost, to je obveznost države, da določi izvedbo ocene vplivov na okolje⁵⁴ pred potrditvijo gospodarskih projektov. Pri tem mora država spoštovati okoljske standarde, ki jih je postavila, in če jih vplivi na okolje presegajo, mora izvedbo projekta prepovedati ali pa zahtevati okoljevarstvene ukrepe, ki bodo omejili negativne vplive projekta na okolje.⁵⁵

3.5. Načelo sodelovanja javnosti in dostopa do informacij ter pravnega varstva

Načelo sodelovanja javnosti pri odločanju o gospodarskih projektih z vplivi na okolje in omogočanja dostopa do informacij v zvezi s temi projekti je najbolj razširjeno načelo trajnostnega razvoja in je tesno povezano s prejšnjim načelom. Načelo sodelovanja javnosti namreč zahteva, da država glede vprašanj trajnostnega razvoja vodi transparentne postopke ter da javnosti in tudi ranljivim skupinam omogoča, da v njih sodelujejo. Ta obveznost je povezana z načelom enakosti in medgeneracijskega sodelovanja, saj temelji na ideji, da morajo vse družbene skupine imeti možnost, da predstavijo svoja stališča, znanstvene izsledke in običaje glede trajnostnega upravljanja v gospodarskem projektu. To velja tako na nacionalni kot na mednarodni ravni. Sodelovanje javnosti je torej za doseg ciljev trajnostnega razvoja nujno.⁵⁶ V teh postopkih je tako sodelova-

⁵¹ Sands, Peele, *PRINCIPLES OF INTERNATIONAL ENVIRONMENTAL LAW* (2012), str. 112.

⁵² Boer, *Institutionalising Ecologically Sustainable Development: The Roles of National, State and Local Governments in Translating Grand Strategy into Action*, v: *Williamette Law Review*, 31 (1995) 2, str. 321.

⁵³ Weintraub, *Science, International Environmental Regulation, and the Precautionary Principle*, v: *New York University Environmental Law Journal*, 1 (1992) 1, str. 178–180.

⁵⁴ Attapatu, *Sustainable Development, Myth or Reality? A Survey of Sustainable Development under International Law and Sri Lankan Law*, v: *The Georgetown International Environmental Law Review*, 14 (2002) 2, str. 272–273; Palassis, *Beyond the Global Summits*, v: *Colorado Journal of International Environmental Law and Policy*, 22 (2011) 1, str. 66.

⁵⁵ Glej Hodas, *The Role of Law in Defining Sustainable Development: NEPA Reconsidered*, v: *Widener Law Symposium Journal*, 3 (1998) 1, str. 15–27.

⁵⁶ Weintraub, *Science, International Environmental Regulation, and the Precautionary Principle*, v: *New York University Environmental Law Journal*, 1 (1992) 1, str. 178; Cordonier Segger, Khalafan, *SUSTAINABLE DEVELOPMENT LAW, PRINCIPLES, PRACTICES AND PROSPECTS* (2004), str. 158; United Nations Committee on Economic, Social and Cultural Rights, *General Comment No. 14: The Right to the Highest Attainable Standard of Health*, UN Doc. E/C.12/2000/4, odstavek 54.

nje lahko učinkovito in smiselno le, če država seznaní javnost z vsemi podatki o gospodarskih projektih in vprašanih trajnostnega razvoja, ki jih ima na voljo. Načelo pa državi določa tudi obveznost, da prizadeti javnosti omogoči dostop do upravnih in pravnih sredstev za varovanje njihovih pravic. Te obveznosti držav so natančneje določene v Konvenciji o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah (v nadaljevanju Aarhuška konvencija),⁵⁷ ki je bila sprejeta v okviru Gospodarske komisije Združenih narodov za Evropo (United Nations Economic Commission for Europe). Čeprav je Aarhuška konvencija regionalni dokument, je edini dokument, ki jasno določa obveznosti držav v zvezi z izpolnjevanjem tega načela.⁵⁸

3.6. Načelo dobrega upravljanja

Načelo dobrega upravljanja določa, da morajo države vzpostaviti sistem upravljanja, ki bo podpiral človeški razvoj z ustanavljanjem zanesljivih gospodarskih, političnih in upravnih teles, ki delujejo na podlagi vladavine prava.⁵⁹ Obveznosti za države določa tako na nacionalni ravni, saj morajo zagotoviti spoštovanje vladavine prava ter demokratičnost in transparentnost postopkov odločanja, kot na mednarodni ravni, kjer morajo države zagotoviti reprezentativnost držav v razvoju pri odločanju v mednarodnih organizacijah.⁶⁰ Newdelhijska deklaracija pri tem poudarja tudi obveznost določiti učinkovite ukrepe za preprečevanje korupcije.⁶¹ To načelo je pomembno predvsem z vidika določitve institucionalnega okvira trajnostnega razvoja, saj od držav zahteva, da vzpostavijo zagotovila, da bodo materialna načela trajnostnega razvoja spoštovana.⁶²

⁵⁷ Zakon o ratifikaciji Konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah, Ur. l. RS, MP, št. 17/2004. Glej tudi Drevenšek, Aarhuška konvencija, v: Pravna praksa, 21 (2001), priloga, str. 29–30.

⁵⁸ Člen 4 Aarhuške konvencije določa, da mora pogodbenica zagotoviti, da organi javne oblasti v okviru notranje zakonodaje javnosti dajo na razpolago okoljske informacije. Člen 6 določa, da v odločanje o izvedbi aktivnosti, kot so gradnje rafinerij, elektrarn, jedrskih reaktorjev in inštalacij, predelovalnic kovin, kemičnih obratov, obratov za ravnanje z odpadki in drugih, pogodbenica vključi javnost. Pogodbenica mora zagotoviti sodelovanje javnosti tudi pri določanju okoljskih politik in pri sprejemanju okoljske zakonodaje (7. in 8. člen). Člen 9 konvencije pa določa, da mora država zagotoviti javnosti dostop do pravnega varstva.

⁵⁹ Attapatu, Sustainable Development, Myth or Reality? A Survey of Sustainable Development under International Law and Sri Lankan Law, v: The Georgetown International Environmental Law Review, 14 (2002) 2, str. 285; Cordonier Segger, Khalfan, SUSTAINABLE DEVELOPMENT LAW, PRINCIPLES, PRACTICES AND PROSPECTS (2004), str. 166.

⁶⁰ Prav tam, str. 168–169.

⁶¹ Newdelhijska deklaracija (2002), načelo 6.

⁶² Cordonier Segger, Khalfan, SUSTAINABLE DEVELOPMENT LAW, PRINCIPLES, PRACTICES AND PROSPECTS (2004), str. 170.

3.7. Načelo vključevanja in povezovanja človekovih pravic ter socialnih, gospodarskih in okoljskih ciljev

Načelo vključevanja in povezovanja človekovih pravic ter socialnih, gospodarskih in okoljskih ciljev (v nadaljevanju načelo integracije) je osnova vseh pravil trajnostnega razvoja.⁶³ Velja za vse stopnje upravljanja v državi in na mednarodni ravni in določa, da se morajo države pri oblikovanju svojih politik, zakonodaje in projektov vselej zavzemati za povezovanje gospodarskih, socialnih in okoljskih ciljev ter za iskanje preseka teh ciljev.⁶⁴ Kot temelj prava trajnostnega razvoja je omenjeno načelo vključeno tudi že v mednarodne konvencije, npr. v Konvencijo o biološki raznovrstnosti⁶⁵ in Okvirno konvencijo Združenih narodov o spremembi podnebja.⁶⁶ Kljub svoji temeljni naravi pa je omenjeno načelo zelo težko oblikovati v natančnejše obveznosti držav, saj je močno vezano na specifične okoliščine, ki zahtevajo trajnostni razvoj.

Opisana načela in obveznosti, ki iz njih izhajajo, določajo ravnanje držav v okviru mednarodnega prava trajnostnega razvoja. Zahteve po trajnostnem razvoju naravnih virov ali trajnostnem upravljanju, izražene v mednarodnih dokumentih, tako prenašajo našteje obveznosti na države.⁶⁷ Eden takih naravnih virov so tudi gozdovi. Zaradi svoje vloge v ekosistemu so gozdovi tako kot sam koncept trajnostnega razvoja presek okolja, socialnih pravic in gospodarske dejavnosti.

⁶³ Newdelhijska deklaracija (2002), načelo 7; Sands, *International Law in the Field of Sustainable Development*, v: *British Yearbook of International Law*, 65 (1994) 1, str. 338; French, *INTERNATIONAL LAW AND POLICY OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT* (2005), str. 54; Palassis, *Beyond the Global Summits*, v: *Colorado Journal of International Environmental Law and Policy*, 22 (2011), str. 60–61.

⁶⁴ Cordonier Segger, Khalfan, *SUSTAINABLE DEVELOPMENT LAW, PRINCIPLES, PRACTICES AND PROSPECTS* (2004), str. 103; glej tudi Pličanič, *Od varstva okolja (pred onesnaževanjem) k ohranjanju naravnega ravnovesja (izhodišča novega prava narave ali kako »uzakoniti zmernost«)*, v: *V. dnevi javnega prava* (1999), str. 129–150.

⁶⁵ Konvencija o biološki raznovrstnosti, 6. člen.

⁶⁶ Okvirna konvencija Združenih narodov o spremembi podnebja, 3. člen.

⁶⁷ Okoljski program Združenih narodov je za območje Latinske Amerike in Karibov sprejel Model zakona za varstvo okolja in trajnostni razvoj, s katerim naj bi pomagal državam pri implementaciji obveznosti trajnostnega razvoja in prenosu teh obveznosti v nacionalne zakonodaje. Glej Maggio, *Inter/Intra-generational Equity*, v: *Buffalo Environmental Law Journal*, 4 (1996–1997) 2, str. 216–217.

4. Gozdovi kot integralni element varstva okolja, izpolnjevanja socialnih pravic in sredstvo gospodarskega razvoja

Gozdovi igrajo pomembno vlogo v zemeljskem ekosistemu. Prinašajo celo vrsto ekoloških, ekonomskih, socialnih in kulturnih ter krajinskih koristi, združenih pod imenom ekosistemske storitve (angl. *ecosystem services*).⁶⁸ Ekološke naloge gozdov vključujejo uravnavanje atmosferskih plinov, uravnavanje vodnih režimov s prestrezanjem dežja in regulacijo njegovega pretoka skozi naravne hidrološke sisteme, ohranjanje kakovosti tal, preprečevanje erozije tal, poleg tega pa so bivališče številnim živalskim in rastlinskim vrstam.⁶⁹ Drevesa v gozdovih pretvarjajo ogljikov dioksid v kisik. V času klimatskih sprememb in vse večjih emisij ogljikovega dioksida postaja tako vloga gozdov kot naravnih uravnavalcev atmosferskih plinov čedalje večja in pomembnejša. Najnovejša študija je pokazala, da gozdovi na Zemlji sprejmejo kar polovico vseh emisij ogljikovega dioksida, ki jih vsako leto spustimo v atmosfero z izgorevanjem nafte, zemeljskih plinov in premoga.⁷⁰ Kljub tej vlogi pa se površina gozdov zmanjšuje. Po podatkih Organizacije ZN za prehrano in kmetijstvo se je površina gozdov na Zemlji med letoma 2000 in 2010 zmanjševala za 13 milijonov hektarjev vsako leto.⁷¹ Zaradi pomembne vloge pri omejevanju podnebnih sprememb je treba gozdove varovati in jih ustrezno upravljati. Vendar je ob tem treba upoštevati tudi preostale ekosistemske storitve gozdov in poiskati ustrezen način upravljanja gozdov, ki omogoča uživanje tudi drugih storitev gozdov. To so predvsem ekonomske⁷² in socialne ter kulturne storitve gozdov. Ti so namreč vir zaslužka velike skupine svetovnega prebivalstva, hkrati pa tudi domovanje milijonom ljudi po svetu, ki so z gozdovi versko, duhovno in kulturno močno povezani. Avtohtoni prebivalci gozdov imajo s svojim gozdom in drevesi močne vezi, ki se kažejo v izrednem razumevanju vloge gozdov, poznavanju naravnih procesov v gozdu ter znanju

⁶⁸ Lindberg, Furze, Staff, Black, *Ecotourism and other services*, v: ASIA-PACIFIC FORESTRY SECTOR OUTLOOK STUDY (1997), str. 3; Mlinšek, *Spoznania o gozdu in gozdarjenju*, v: SONARAVNO URAVNOTEŽENI RAZVOJ SLOVENIJE (2004), str. 103–104.

⁶⁹ Prav tam; Breckenridge, *Protection of Biological and Cultural Diversity: Emerging Recognition of Local Community Rights in Ecosystems Under International Environmental Law*, v: *Tennessee Law Review*, 59 (1992) 4, str. 740. Slovenska zakonodaja tudi priznava ekosistemske funkcije gozdov in v 3. členu Zakona o gozdovih določa 17 funkcij gozdov, ki jih je mogoče uvrstiti med naštet; Zakon o gozdovih, Ur. l. RS, št. 30/1993, 67/2002, 115/2006, 110/2007, 106/2010.

⁷⁰ Pan idr., *A Large and Persistent Carbon Sink in World's Forests*, v: *Science*, 333 (2011) 6045, str. 992.

⁷¹ *Global Forest Resources Assessment 2011, Key Findings*, Food and Agriculture Organization of the United Nations, URL: www.fao.org/forestry/fra2011, str. 3.

⁷² Glej Saunders, *Valuation and International Regulation of Forest Ecosystems*, v: *Washington Law Review*, 66 (1991), str. 871–877.

o ohranjanju gozdov in uporabi naravnih virov.⁷³ Poleg tega so gozdovi tudi domovanje številnim živalskim in rastlinskim vrstam.

5. Obveznosti držav za trajnostni razvoj gozdov

Zavedanje o potrebi po ureditvi varstva gozdov na mednarodni ravni se je izoblikovalo proti koncu 20. stoletja kot del širše podpanoge mednarodnega okoljskega prava. Sodelovanje držav pri omejevanju okoljskih problemov je prispevalo k pospešenemu razvoju mednarodnega okoljskega prava in oblikovanju posameznih podpodročij okoljskega prava, ki obravnavajo posamezne okoljske probleme: onesnaževanje zraka, ozonsko luknjo, klimatske spremembe, nevarne odpadke, onesnaževanje morij, biološko raznolikost in varstvo gozdov. Medtem ko vsa omenjena področja na mednarodni ravni urejajo vsaj en pravno zavezujoči in številni pravno nezavezujoči dokumenti, je področje varstva gozdov mednarodnopravno zelo pomanjkljivo urejeno. Dokumenti, ki se ukvarjajo izključno z varstvom gozdov, so namreč dokumenti mehkega prava in tako pravno nezavezujoči. Na mednarodni ravni so bili sprejeti trije pomembni dokumenti o varstvu gozdov:⁷⁴ Pravno nezavezujoča avtoritativna izjava o načelih za globalni konsenz o upravljanju, varovanju in trajnostnem razvoju vseh vrst gozdov (v nadaljevanju Načela o gozdovih),⁷⁵ Agenda 21 in Pravno nezavezujoči instrument o vseh vrstah gozdov (v nadaljevanju Instrument o gozdovih).⁷⁶

Načela o gozdovih pomenijo prvo med državami doseženo soglasje o varovanju in upravljanju gozdov, ker upoštevajo tako vidike držav, ki se zavzemajo za varstvo gozdov iz okoljskih razlogov, kot tudi potrebe držav, ki so odvisne

⁷³ Lindberg, Furze, Staff, Black, Ecotourism and other services, v: ASIA-PACIFIC FORESTRY SECTOR OUTLOOK STUDY (1997), str. 3–4.

⁷⁴ Glej Kovič Dine, Forests: Does State Sovereignty Hinder their Protection at the International Level?, v: INTERNATIONAL ENVIRONMENTAL LAW (2012), str. 116–125.

⁷⁵ Pravno nezavezujoča avtoritativna izjava o načelih za globalni konsenz o upravljanju, varovanju in trajnostnem razvoju vseh vrst gozdov (Non-legally binding authoritative statement of principles for a global consensus on the management, conservation, and sustainable development of all types of forests), Aneks III k Poročilu Konference ZN o okolju in razvoju v Riu de Janeiru, 3.–14. junij 1992, UN Doc. A/CONF.151/26 (Vol. III), 14. avgust 1992. Ob tem je samo poimenovanje Načel o gozdovih zanimivo, saj kaže, da so države želele sprejeti dokument, ki bi imel večjo težo kot samo deklaracija, vendar hkrati ne bi bil zavezujoč. To kaže na iskanje neke vmesne možnosti med dokumenti mehkega prava in zavezujočimi dokumenti. Pallamaerts, International Environmental Law in the Age of Sustainable Development, v: Journal of Law and Commerce, 15 (1996) 2, str. 655.

⁷⁶ United Nations Forum on Forests, Report of the Seventh Session (24. 2. 2006 in 16.–27. 4. 2007), Economic and Social Council, Official Records, 2007, Supplement No. 22 UN Doc. E/2007/42, E/CN.18/2007/8.

od gozdov iz gospodarskih razlogov.⁷⁷ Načela o gozdovih, ki so bila izdana kot Aneks III k zaključnemu poročilu konference ZN v Riu leta 1992, določajo 15 načel varstva gozdov. Ta obravnavajo celosten sklop vprašanj in problemov varstva gozdov in niso vezana samo na trajnostni razvoj. Niso prepis načel mednarodnega prava trajnostnega razvoja, vezanih na vprašanja gozdov, ampak urejajo širše vprašanje ohranjanja in upravljanja gozdov. Zaradi vseh ekosistemskih storitev gozdov Načela o gozdovih obravnavajo vsa načela mednarodnega prava trajnostnega razvoja in tudi naštevajo nekatere obveznosti držav, ki so izpeljane iz teh načel. Marc Pallaerts celo trdi, da so obveznosti, ki izhajajo iz zaveze po trajnostnem razvoju, edine mednarodne obveznosti za države, ki jih določajo Načela o gozdovih.⁷⁸ Kot je bilo že povedano, se pri upravljanju gozdov ne moremo izogniti vprašanju trajnostnega razvoja in iskanju konsenza med okoljsko vlogo gozdov, gospodarskim napredkom in socialnim pomenom.⁷⁹ Tako med petnajstimi načeli samo štiri v svojem besedilu ne uporabljajo izraza trajnostni razvoj. Nekatera izmed načel posebej omenjajo tudi obveznosti držav v zvezi s trajnostnim razvojem gozdov, pri drugih pa lahko te obveznosti povzamemo iz splošnih načel trajnostnega razvoja, opisanih prej.

Že načelo 1(b) Načel o gozdovih določa, da si morajo države mednarodne skupnosti deliti stroške ohranjanja gozdov in njihovega trajnostnega razvoja.⁸⁰ Načelo 2(a) določa, da imajo države suvereno pravico izkoriščati, upravljati in razvijati svoje gozdove v skladu s potrebami njihovega razvoja in stopnjo socialno-gospodarskega razvoja na podlagi njihovih politik, ki morajo biti skladne s trajnostnim razvojem.⁸¹ Tako to načelo združuje in potrjuje vrsto že opisanih načel mednarodnega prava trajnostnega razvoja, kot so obveznost držav, da za-

⁷⁷ Steiner, *After a Decade of Global Forest Negotiations, Where Are We Now?*, v: *Review of European Community & International Environmental Law*, 10 (2001) 1, str. 98; Van Asselt, *Managing the fragmentation of international environmental law*, v: *New York University Journal of International Law & Politics*, 44 (2012) 4, str. 1213.

⁷⁸ Pallaerts, *International Environmental Law in the Age of Sustainable Development*, v: *Journal of Law and Commerce*, 15 (1996) 2, str. 656–657.

⁷⁹ Prav tam.

⁸⁰ Načela o gozdovih, načelo 1(b), v angleščini: »The agreed full incremental cost of achieving benefits associated with forest conservation and sustainable development requires increased international cooperation and should be equitably shared by the international community.« Glej tudi Pallaerts, *International Environmental Law in the Age of Sustainable Development*, v: *Journal of Law and Commerce*, 15 (1996) 2, str. 658.

⁸¹ Načela o gozdovih, načelo 2(a), v angleščini: »States have the sovereign and inalienable right to utilize, manage and develop their forests in accordance with their development needs and level of socio-economic development and on the basis of national policies consistent with sustainable development and legislation, including the conversion of such areas for other uses within the overall socio-economic development plan and based on rational land-use policies.«

gotovijo trajnostno rabo virov, načelo enakosti, načelo skupnih, vendar različnih odgovornosti, načelo dobrega upravljanja in ne nazadnje tudi načelo vključevanja in povezovanja človekovih pravic ter socialnih, gospodarskih in okoljskih ciljev. Zadnje načelo – načelo integracije – je tisto, na katero se navezuje večina drugih načel o gozdovih, kadar njihovo besedilo uporablja izraz trajnostni razvoj. Načelo 2(b) ga specificira kot obveznost države upravljati gozdne vire in zemljo na trajnosten način, da se izpolnijo socialne, gospodarske, ekološke, kulturne in duhovne potrebe današnjih in prihodnjih generacij.⁸² Opozoriti pa je treba tudi na načeli 2(c) in (d), ki še posebej poudarita obveznost držav, da javnosti zagotovijo pravočasne, relevantne in natančne informacije v zvezi s postopki odločanja o upravljanju gozdov⁸³ ter jim omogočijo sodelovanje v teh postopkih.⁸⁴ Posebna navedba teh dveh obveznosti kaže, da imata v mednarodnem pravu velik pomen. Čeprav ti dve obveznosti izhajata že iz pojma trajnostnega razvoja, so ju avtorji Načel o gozdovih še posebej omenili in s tem poudarili pomembnost te obveznosti.

Vzporedno z Načeli o gozdovih je bila na konferenci ZN v Riu leta 1992 sprejeta tudi Agenda 21. Vsebuje program aktivnosti, ki naj bi ga države izpolnile za zagotavljanje trajnostnega upravljanja naravnih virov. Agenda 21 predlaga načine, kako zmanjšati potratne in neučinkovite vzorce porabe materialov in sestavin v razvitih državah sveta, in hkrati spodbuja trajnostni razvoj v državah v razvoju. V tem okviru v 11. poglavju našteva načine, kako ohraniti gozdne površine.⁸⁵ Predlaga tudi okrepitev nacionalnih institucij, ki skrbijo za upravljanje gozdov, ter sprejetje nacionalnih programov za varstvo gozdov. Pri tem spodbuja sodelovanje državnih organov in institucij z nevladnimi institucijami in organizacijami s področja varstva gozdov, da bi do leta 2000 dosegli cilj trajnostnega upravljanja gozdov.⁸⁶ Podobno kot Načela o gozdovih se Agenda 21 navezuje na celosten

⁸² Načela o gozdovih, načelo 2(b), v angleščini: »Forest resources and forest lands should be sustainably managed to meet the social, economic, ecological, cultural and spiritual needs of present and future generations ...«

⁸³ Načela o gozdovih, načelo 2(c), v angleščini: »The provision of timely, reliable and accurate information on forests and forest ecosystems is essential for public understanding and informed decision-making and should be ensured.«

⁸⁴ Načela o gozdovih, načelo 2(d), v angleščini: »Governments should promote and provide opportunities for the participation of interested parties, including local communities and indigenous people, industries, labour, non-governmental organizations and individuals, forest dwellers and women, in the development, implementation and planning of national forest policies.«

⁸⁵ Agenda 21, 11. poglavje, Preprečevanje krčenja gozdov; glej Kasimbazi, *An International Legal Framework for Forest Management and Sustainable Development*, v: *Annual Survey of International and Comparative Law*, 2 (1995) 1, str. 90-92.

⁸⁶ Agenda 21, 11. poglavje, 2. odstavek.

sklop vprašanj, povezanih s preprečevanjem krčenja gozdov. Z vidika trajnostnega razvoja sta pomembni dve področji od štirih: ohranjanje številnih vlog in funkcij vseh vrst gozdov, gozdnih površin in gozdnih območij ter krepitev varstva, trajnostnega upravljanja in ohranjanja vseh gozdov in ozelenitev degradiranih območij prek rehabilitacije gozdov s pogozdovanjem, obnovo gozdov in drugimi obnovitvenimi načini.⁸⁷ Agenda 21 določa pomemben obseg trajnostnega razvoja gozdov, saj od držav zahteva, da spremenijo razumevanje trajnostnega upravljanja gozdov.⁸⁸ Obveznost zagotavljanja trajnostnega upravljanja gozdov ne pomeni zgolj zagotavljanja trajnostnega razvoja z ekonomskega vidika, ampak poudarja tudi nujnost upoštevanja drugih ekosistemskih storitev gozdov in preostalih dveh stebrov trajnostnega razvoja.⁸⁹ Poleg te obveznosti Agenda 21 vsebuje predvsem predloge aktivnosti, ki naj jih države izpeljejo, da bodo izpolnile obveznosti trajnostnega razvoja gozdov. Večina teh predlogov je vezanih na opisano načelo dobrega upravljanja, obveznost zagotovitve demokratičnih in transparentnih postopkov odločanja ter vzpostavitev institucionalnega okvira za zagotavljanje izpolnjevanja obveznosti trajnostnega razvoja. Primer tega je predlog državam, naj utrdijo zmogljivosti nacionalnih institucij na področju poznavanja upravljanja gozdov z namenom, da bodo lahko oblikovale ustrezne nacionalne politike, programe in projekte s področja trajnostnega razvoja gozdov.⁹⁰ Posebno pozornost pa Agenda 21 nameni tudi obveznosti držav, da zagotovijo trajnostno rabo gozdov, in sicer prek obvezne določitve trajnostnih donosov gozdov in spremljanja rabe gozdov z vseh vidikov trajnostnega razvoja,⁹¹ ter obveznosti, da javnosti omogočajo dostop do informacij.⁹²

Na podlagi Načel o gozdovih je bil leta 2007 sprejet še en pomemben dokument s področja mednarodnega varstva gozdov, to je Instrument o gozdovih, ki ga je v istem letu s konsenzom potrdila tudi Generalna skupščina ZN.⁹³ Namen

⁸⁷ Agenda 21, 11. poglavje, sekciji A in B.

⁸⁸ Bucknum, *The U.S. Commitment to Agenda 21: Chapter 11 Combating Deforestation – The Ecosystem Management Approach*, v: *Duke Environmental Law and Policy Forum*, 8 (1998) 2, str. 309.

⁸⁹ Prav tam; Dembach, *Sustainable Development as a Framework for National Governance*, v: *Case Western Reserve Law Review*, 49 (1998) 1, str. 36–37.

⁹⁰ Agenda 21, 11. poglavje, 2. odstavek.

⁹¹ Agenda 21, 11. poglavje, 4. in 11. odstavek.

⁹² Agenda 21, 11. poglavje, 4. odstavek.

⁹³ Pravno nezavezujoč instrument o vseh vrstah gozdov (Non-legally binding instrument on all types of forest) [v nadaljevanju Instrument o gozdovih], GS Res. A/RES/62/98, 17. december 2007; General Assembly Strongly Condemns all Threats and Acts of Violence Against United Nations, Associated Humanitarian Personnel, Non-Legally Binding Instrument On Forests, Which Are Disappearing at Alarming Rate, Sixty-second General Assembly Plenary, 74th Meeting (AM), GA/10676, URL: <http://www.un.org/News/Press/docs/2007/ga10676.doc.htm>.

Instrumenta o gozdovih, ki temelji na Deklaraciji iz Ria in Načelih o gozdovih,⁹⁴ je utrditi politične zaveze držav k trajnostnemu razvoju vseh vrst gozdov ter povečati prispevek gozdov k doseganju mednarodno dogovorjenih razvojnih ciljev za odpravljanje revščine in za ohranitev okolja.⁹⁵ Instrument o gozdovih določa okoli 25 ukrepov za oblikovanje nacionalnih politik in dokumentov za trajnostno upravljanje gozdov, za mednarodno sodelovanje, finančno podporo in boj proti ilegalni sečnji.⁹⁶ S tem dokumentom so se države zavzele za izpolnitev štirih skupnih globalnih ciljev za gozdove do leta 2015. Ti cilji so: (1) povečanje gozdne površine na Zemlji z metodami trajnostnega upravljanja gozdov; (2) povečanje ekonomskih, socialnih in okoljskih koristi gozdov z izboljšanjem življenjskih razmer narodov, odvisnih od gozdov; (3) bistveno povečanje obseg zaščitene gozdne površine; in (4) povečanje uradne razvojne pomoči za trajnostno upravljanje gozdov ter bistveno povečanje drugih in novih vzvodov finančne pomoči.⁹⁷ Že iz teh ciljev izhaja, da Instrument o gozdovih povzema temeljna načela mednarodnega prava trajnostnega razvoja in obveznosti, ki iz njih izhajajo. Ta načela pa so še bolj poudarjena v drugem poglavju dokumenta, ki določa načela mednarodnopravnega varstva gozdov: (1) odgovornost države za trajnostno upravljanje gozdov in izvrševanje nacionalne gozdne zakonodaje, (2) obveznost sodelovanja vseh lokalnih skupnosti, lastnikov in drugih interesnih skupin v demokratičnih in transparentnih postopkih odločanja o trajnostnem upravljanju gozdov ter tudi pri implementaciji gozdne zakonodaje, (3) zagotavljanje finančne pomoči državam v razvoju za omogočanje celostnega trajnostnega varstva gozdov po celotnem planetu, (4) upoštevanje načela dobrega upravljanja kot temelja za izpolnjevanje zavez za trajnostno varstvo gozdov in (5) mednarodno sodelovanje med državami in pomoč pri prenosu tehnologij, krepitvi zmogljivosti in znanja v državah v razvoju in gospodarstvih v tranziciji kot nujni element za celovito trajnostno upravljanje gozdov.⁹⁸ Drugo poglavje vsebuje še eno pomembno načelo, in sicer prvo načelo, ki jasno določa, da je Instrument o gozdovih prostovoljne narave in pravno nezavezujoč. Kljub svoji prostovoljni naravi ta dokument pomeni napredek v mednarodnih pogajanjih pri doseganju trajnostnega upravljanja gozdov ter zmanjševanju gozdnega uničevanja in degradacije gozdnih površin.⁹⁹

⁹⁴ Instrument o gozdovih, 2. poglavje.

⁹⁵ Instrument o gozdovih, 1. poglavje; Sands, Peele, *PRINCIPLES OF INTERNATIONAL ENVIRONMENTAL LAW* (2012), str. 498.

⁹⁶ Instrument o gozdovih, 6.–9. poglavje.

⁹⁷ Instrument o gozdovih, 5. poglavje.

⁹⁸ Instrument o gozdovih, 2. poglavje.

⁹⁹ Sands, Peele, *PRINCIPLES OF INTERNATIONAL ENVIRONMENTAL LAW* (2012), str. 499; O vlogi dokumentov »mehkega prava« glej Bohte, *PREUČEVANJE RAZLIČNIH VIDIKOV* (1983), str. 28.

Z vidika obveznosti držav glede trajnostnega razvoja gozdov je pomembna značilnost, ki povezuje vse tri predstavljene mednarodne dokumente o varstvu gozdov, dejstvo, da so prostovoljne narave in tako obveznosti, ki iz njih izhajajo, za države niso zavezujoče. Mednarodnopravno varstvo gozdov se še razvija, zato je mogoče pričakovati, da bo v prihodnjih letih sprejet pravno zavezujoč mednarodni dokument o varstvu gozdov. Na to kaže tudi precejšnje število regionalnih dokumentov in drugih prostovoljnih vladnih, nevladnih in gospodarskih iniciativ za varstvo gozdov.¹⁰⁰

Kljub dejstvu, da področje mednarodnopravnega varstva gozdov trenutno urejajo le pravno nezavezujoči dokumenti, pa lahko vseeno sklenemo, da so obveznosti držav glede trajnostnega razvoja gozdov pravno zavezujoče. To izhaja iz dveh drugih že omenjenih pravno zavezujočih dokumentov mednarodnega okoljskega prava: predvsem iz Konvencije o biološki raznovrstnosti in delno tudi iz Okvirne konvencije ZN o spremembi podnebja.

6. Pravno zavezujoče mednarodne obveznosti držav za dosego trajnostnega razvoja gozdov

Tako Konvencija o biološki raznovrstnosti kot Okvirna konvencija ZN o spremembi podnebja sta bili sprejeti leta 1992 na konferenci Združenih narodov o okolju in razvoju in sta edina pravno zavezujoča dokumenta, sprejeta na tej konferenci. Kot povesta že njuna naslova, dokumenta urejata ločeni področji varstva okolja – biološko raznovrstnost in podnebne spremembe –, ki z gozdovi nista neposredno povezani. Zaradi omenjenih ekosistemskih storitev gozdov oba urejata področje varstva gozdov posredno. Del, kjer se vsa tri področja urejanja skladajo, je ravno vprašanje trajnostnega razvoja naravnih virov.

¹⁰⁰ Samo nekateri: International Tropical Timber Agreement, Doc.TD/TIMBER.3/12 (2006); Santiago Declaration, Statement on Criteria and Indicators for the Conservation and Sustainable Management of Temperate and Boreal Forests (leta 1995 so ga sprejele vlade Avstralije, Kanade, Čila, Kitajske, Japonske, Mehike, Nove Zelandije, Koreje, Rusije in ZDA), URL://www.fs.fed.us/sustained/santiago3_e.htm, več o tej iniciativi tudi na www.mpci.org; Zakon o ratifikaciji Konvencije o varstvu Alp (Alpske konvencije) /MKVA/, Ur. l. RS, MP, št. 5/1995; Akcijski načrt EU za gozdove, Sporočilo Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu o Akcijskem načrtu EU za gozdove, COM(2006) 302 konč.; Zelena knjiga o varstvu gozdov in informacijah o stanju gozdov v EU, Kako pripraviti gozdove na podnebne spremembe, COM (2010)66 konč.; Ministerial Conference on the Protection of Forests in Europe Central, več o tej iniciativi na <http://www.foresteurope.org/>; American Forest Convention, URL: <http://www.fao.org/forestry/directory/1852/en/> (20. 4. 2013); Growing Forest Partnerships, več o tej iniciativi na <http://www.growingforestpartnerships.org/>.

Konvencija o biološki raznovrstnosti v 1. členu kot svoj namen določa varovanje biotske raznolikosti, trajnostno rabo njenih sestavin ter pravično in nepristransko delitev koristi, pridobljenih z rabo genskih virov.¹⁰¹ Biološke vire opredeljuje kot »genetske vire, organizme ali njihove dele, populacije ali katerekoli druge biotične sestavne dele ekosistemov z dejansko ali možno uporabnostjo ali vrednostjo za človeštvo«. ¹⁰² Drevesa so del zemeljskega ekosistema in tako tudi del biološke raznovrstnosti na Zemlji.¹⁰³ Tako se konvencija navezuje tudi nanje, kar so države članke konvencije vedno priznavale.¹⁰⁴

Kot je razvidno iz ciljev te konvencije, je eno temeljnih vprašanj, ki jih ureja, trajnostna raba naravnih virov, saj je takšna raba nujna za ohranitev biološke raznovrstnosti.¹⁰⁵ Skozi člene konvencije se tako zvrstijo vsa opisana načela in obveznosti mednarodnega prava trajnostnega razvoja. Konvencija tako zahteva, da države sodelujejo pri ohranjanju in trajnostnem razvoju biološke raznovrstnosti, kar pomeni tudi gozdove, ter v ta namen oblikujejo nacionalne strategije, pläne in programe za trajnostno upravljanje.¹⁰⁶ V okviru teh strategij trajnostne rabe gozdov so države zavezane, da spremljajo in nadzirajo spremembe gozdnih površin ter določajo ukrepe, ki omogočajo najbolj optimalno izrabo lesa, ki še dovoljuje trajnostni razvoj.¹⁰⁷ Del te obveznosti sta tako tudi zmanjševanje potratnih vzorcev pri potrošnji gozdnih surovin in obveznost določitve okoljskih standardov glede sečnje in pogozdovanja. Čeprav sama konvencija tega ne omenja, to izhaja iz načel mednarodnega prava trajnostnega razvoja. Nekatere obveznosti držav so določene v konvenciji precej natančno, druge pa bolj na osnovni ravni in nam ravno opisna načela in obveznosti mednarodnega prava trajnostnega razvoja podajo jasnejšo opredelitev. Poleg sodelovanja med pogodbenicami pri doseganju trajnostnega razvoja gozdov konvencija dodatno določa, naj razvite države oblikujejo in uresničujejo programe za znanstveno in tehnično izobraževanje in usposabljanje ter pospešujejo in spodbujajo raziskovanje ter prenos tehnologij, ki prispevajo k ohranjanju in trajnostni uporabi gozdov, še

¹⁰¹ Konvencija o biološki raznovrstnosti, 1. člen.

¹⁰² Konvencija o biološki raznovrstnosti, 2. člen.

¹⁰³ Glej Stanton Kibel, *Canada's International Forest Protection Obligations*, v: *Fordham Environmental Law Journal* 6 (1994–1995) 2, str. 239; Parviainen, Frank, *Protected forests in Europe approaches*, v: *Journal of Environmental Management*, 67 (2003) 1, str. 27.

¹⁰⁴ Van Asselt, *Managing the fragmentation of international environmental law*, v: *New York University Journal of International Law & Politics*, 44 (2012) 4, str. 1220; Morgera, *No Need to Reinvent the Wheel for a Human Rights-Based Approach to Tackling Climate Change: The Contribution of International Biodiversity Law*, v: *CLIMATE CHANGE AND THE LAW* (2013), str. 371.

¹⁰⁵ Parviainen, Frank, *Protected forests in Europe approaches*, v: *Journal of Environmental Management*, 67 (2003) 1, str. 28.

¹⁰⁶ Konvencija o biološki raznovrstnosti, 5. in 6. člen.

¹⁰⁷ Prav tam, 7. člen.

posebej v državah v razvoju.¹⁰⁸ Nadalje konvencija določa, da pogodbenice uvedejo ustrezne postopke, ki zahtevajo presojo o vplivih predlaganih projektov na okolje, ki bi lahko občutno škodovali gozdovom in njihovi raznovrstnosti,¹⁰⁹ in da omogočajo izmenjavo informacij iz vseh javnosti dostopnih virov, ki so pomembne za ohranitev in trajnostno uporabo gozdov.¹¹⁰ Ne nazadnje konvencija države tudi spodbuja, naj sprejmejo ustrezne gospodarske in družbene ukrepe, ki bodo omogočali trajnostni razvoj gozdov.¹¹¹ Žal v svojem besedilu ne omenja vloge lokalnega prebivalstva pri ohranjanju gozdov in spodbujanju medgeneracijskega povezovanja in prenosa znanja pri upravljanju gozdov,¹¹² ki so prav tako pomembne obveznosti trajnostnega razvoja gozdov.

Vprašanje trajnostnega razvoja gozdov obravnava tudi Okvirna konvencija ZN o spremembi podnebja, čeprav v veliko manjšem obsegu kot Konvencija o biološki raznovrstnosti. Gozdovi vstopajo v razprave o podnebnih spremembah kot ponori in zbiralniki toplogrednih plinov.¹¹³ Zaradi svoje vloge ponorov so gozdovi pomemben dejavnik pri zmanjševanju seštevka emisij toplogrednih plinov, zato Okvirna konvencija določa, da morajo države spodbujati trajnostno upravljanje gozdov.¹¹⁴ Kakšne so obveznosti držav, ki izhajajo iz tega, konvencija ne omenja, zato je mogoče povzeti, da so to splošne obveznosti, ki jih določa mednarodno pravo trajnostnega razvoja.¹¹⁵

Kljub prostovoljni naravi dokumentov s področja varstva gozdov, ki določajo njihov trajnostni razvoj na mednarodni ravni, in razvoju tega področja, ki še poteka, je mogoče skleniti, da mednarodno pravo že danes pripoznava, da imajo države mednarodne skupnosti obveznosti glede trajnostnega razvoja gozdov, kot to izhaja iz mednarodnega prava trajnostnega razvoja. Z ratifikacijo Konvencije o biološki raznovrstnosti in Okvirne konvencije o podnebnih spremembah je tudi Slovenija sprejela obveznosti zagotavljanja trajnostnega razvoja gozdov.

¹⁰⁸ Prav tam, 12. in 16. člen.

¹⁰⁹ Prav tam, 14. člen.

¹¹⁰ Prav tam, 17. člen.

¹¹¹ Prav tam, 11. člen.

¹¹² Maggio, *Inter/Intra-generational Equity*, v: *Buffalo Environmental Law Journal*, 4 (1996–97) 2, str. 223.

¹¹³ Hudson, *Climate Change, Forests, and Federalism: Seeing the Treaty for the Trees*, v: *University of Colorado Law Review*, 82 (2011) 2, str. 377.

¹¹⁴ Okvirna konvencija ZN o spremembi podnebja, člen 4(d); Morgera, *No Need to Reinvent the Wheel for a Human Rights-Based Approach to Tackling Climate Change: The Contribution of International Biodiversity Law*, v: *CLIMATE CHANGE AND THE LAW* (2013), str. 377.

¹¹⁵ Glej Halvorssen, *International Law and Sustainable Development*, v: *Denver Journal of International Law and Policy*, 39 (2011) 3, str. 411–412.

Te so vključene predvsem v Zakon o gozdovih,¹¹⁶ ki že v 1. členu pripoznava obveznost upravljanja gozdov na trajnostni način,¹¹⁷ ta zaveza pa se kaže tudi v drugih členih zakona. Zakon o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije¹¹⁸ pa ureja obveznosti zagotavljanja trajnostnega razvoja, povezane s pomočjo državam v razvoju, in v 3. členu med cilje Slovenije na področju mednarodnega razvojnega sodelovanja uvršča tudi »zagotavljanje trajnostnega razvoja, ki uravnoteženo vključuje cilje ohranjanja okolja, varstvo naravnih virov, ekonomsko rast in vzdržnost ter skrb za socialno vključenost in pravičnost«. Mednje je mogoče uvrstiti tudi trajnostno upravljanje gozdov kot naravnega vira.

7. Sklep

Mednarodno pravo na področju varstva gozdov se še razvija, vendar je ureditev vprašanja mednarodnega varstva gozdov nujna zaradi vseh ekosistemskih storitev, ki jih nudijo gozdovi. Med vsemi problemi, ki zahtevajo varstvo gozdov na mednarodni ravni, je ena pomembnejših zahtev po taki izrabi gozdov, da bo omogočala njihovo izrabo tudi prihodnjim generacijam. Klimatske, gospodarske in socialne storitve gozdov zahtevajo mednarodno ureditev rabe gozdov, saj lahko s pretirano in nenadzorovano sečnjo pospešimo klimatske spremembe, ogrozimo gospodarski razvoj prihodnjih generacij in uničimo bivalno okolje številnih ljudi, živali in rastlin. Hkrati pa je splošno sprejeto, da teh klimatskih, gospodarskih in socialnih vprašanj zaradi njihove soodvisnosti ne moremo urejati ločeno.

Iz zavedanja, da je treba za optimalno izrabo naravnih virov najti presek okoljskih, gospodarskih in socialnih vprašanj, izhaja zahteva po trajnostni rabi in razvoju naravnih virov. Ta zahteva je danes podlaga za oblikovanje mednarodnega prava trajnostnega razvoja. Tudi to podpodročje, kot mednarodno pravo varstva gozdov, se še razvija. Vendar pa so se do danes že izoblikovale obveznosti držav, ki izhajajo iz zahteve po trajnostni rabi in razvoju nekega naravnega vira.

Zahteva po trajnostni rabi in razvoju gozdov ni izražena samo v mednarodnih dokumentih o varstvu gozdov, ki so prostovoljne narave, ampak tudi v

¹¹⁶ Zakon o gozdovih. V skladu z obveznostmi držav je Slovenija sprejela Resolucijo o nacionalnem gozdnem programu, Ur. l. RS, št. 111/2007. Program izrecno navaja Konvencijo o biološki raznovrstnosti in Okvirno konvencijo o podnebnih spremembah kot podlagi za njegovo pravo.

¹¹⁷ Člen 1 ZG.

¹¹⁸ Zakon o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije, Ur. l. RS, št. 70/2006.

pravno zavezujočih konvencijah, ki urejajo druga vprašanja varstva okolja. Iz navedenega lahko sklenemo, da mednarodno pravo državam že danes postavlja vrsto obveznosti glede trajnostne rabe in razvoja gozdov. Te obveznosti je v svoj pravni red prenesla tudi Slovenija. Zadnje poročilo Organizacije združenih narodov za prehrano in kmetijstvo o stanju svetovnih gozdov kaže, da se tudi druge države počasi začinjajo zavedati svojih obveznosti, saj je med letoma 2005 in 2010 kar 80 držav povečalo ali ohranilo svoje gozdne površine.¹¹⁹ Med njimi so tudi države z največjimi gozdnimi površinami, kot so Rusija, Združene države Amerike, Kitajska in Indija.

¹¹⁹ Martin, Kneeland, Brooks, Matta, STATE OF THE WORLD FORESTS (2012), str. 17.

Literatura

- Agenda 21: Programme of Action for Sustainable Development), U.N. GAOR, 46th Sess., Agenda Item 21, UN Doc A/Conf.151/26 (1992), 14. junij 1992.
- Attapatu, Sumudu: Sustainable Development, Myth or Reality? A Survey of Sustainable Development under International Law and Sri Lankan Law, v: The Georgetown International Environmental Law Review, 14 (2002) 2, str. 265–300.
- Beyerlin, Ulrich; Marauhn, Thilo: INTERNATIONAL ENVIRONMENTAL LAW, Hart Publishing, Oxford 2011.
- Birnie, Patricia; Boyle, Alan: INTERNATIONAL LAW AND THE ENVIRONMENT, Oxford University Press, Oxford 2002.
- Boer, Ben: Institutionalising Ecologically Sustainable Development: The Roles of National, State and Local Governments in Translating Grand Strategy into Action, v: Williamette Law Review, 31 (1995) 2, str. 307–358.
- Boyle, Alan: The Convention on Biological Diversity, v: THE ENVIRONMENT AFTER RIO – INTERNATIONAL LAW AND ECONOMICS (ur. L. Campiglio), Graham & Trotman, London 1994, str. 111–127.
- Breckenridge, Lee: Protection of Biological and Cultural Diversity: Emerging Recognition of Local Community Rights in Ecosystems Under International Environmental Law, v: Tennessee Law Review, 59 (1992) 4, str. 735–785.
- Brunnee, Jutta: Common Areas, Common Heritage, and Common Concern, v: THE OXFORD HANDBOOK OF INTERNATIONAL ENVIRONMENTAL LAW (ur. D. Bodansky, J. Brunnee, E. Hey), Oxford University Press, Oxford 2007, str. 550–573.
- Bohte, Borut: PREUČEVANJE RAZLIČNIH VIDIKOV MEDNARODNEGA SODELOVANJA, MEDNARODNO PRAVO ZAŠČITE ČLOVEKOVEGA OKOLJA S POSEBNIM OZIROM NA PRISPEVEK PROGRAMA ZDRUŽENIH NARODOV ZA OKOLJE (UNEP), RP 11-5562-82, POROČILO O DELU ZA LETO 1982, 1. ZVEZEK, Pravna fakulteta Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani, Institut za mednarodno pravo in mednarodne odnose, Ljubljana 1983.
- Bucknum, Susan: The U.S. Commitment to Agenda 21: Chapter 11 Combating Deforestation – The Ecosystem Management Approach, v: Duke Environmental Law and Policy Forum, 8 (1998) 2, str. 305–343.
- Cordonier Segger, Marie-Claire; Khalfan, Ashfaq: SUSTAINABLE DEVELOPMENT LAW, PRINCIPLES, PRACTICES AND PROSPECTS, Oxford University Press, Oxford 2004.
- Dembach, John: Sustainable Development as a Framework for National Governance, v: Case Western Reserve Law Review, 49 (1998) 1, str. 1–103.

- Drevenšek, Mojca: Aarhuška konvencija, v: *Pravna praksa*, 20 (2001) 21, priloga, str. 29–30.
- FAO Legal Office, *Law and Sustainable Development Since Rio – Legal Trends in Agriculture and Natural Resource Management*, FAO Legislative Study 73, URL: <http://www.fao.org/docrep/005/Y3872E/y3872e00.htm#Contents> (18. 4. 2013).
- French, Duncan: *From the Depths: Rich Pickings of Principles of Sustainable Development and General International Law on the Ocean Floor – the Seabed Disputes Chamber’s 2011 Advisory Opinion*, v: *The International Journal of Marine and Coastal Law*, 26 (2011) 4, str. 525–548.
- French, Duncan: *INTERNATIONAL LAW AND POLICY OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT*, Manchester University Press/Juris Publishing, Manchester 2005.
- General Assembly Strongly Condemns all Threats and Acts of Violence Against United Nations, Associated Humanitarian Personnel, Non-Legally Binding Instrument On Forests, Which Are Disappearing at Alarming Rate, Sixty-second General Assembly Plenary, 74th Meeting (AM), GA/10676, URL: <http://www.un.org/News/Press/docs/2007/ga10676.doc.htm> (20. 4. 2013).
- Global Forest Resources Assesment 2011, Key Findings, Food and Agriculture Organization of the United Nations, 25. marec 2011, URL: www.fao.org/forestry/fra2011 (25. 4. 2013).
- Halvorsen, Anita: *International Law and Sustainable Development – Tools for Addressing Climate Change*, v: *Denver Journal of International Law and Policy*, 39 (2011) 3, str. 397–421.
- Handl, Günther: *The Legal Mandate of Multilateral Development Banks as Agents for Change towards Sustainable Development*, v: *American Journal of International Law*, 92 (1998) 4, str. 641–665.
- Hodas, David: *The Role of Law in Defining Sustainable Development: NEPA Reconsidered*, v: *Widener Law Symposium Journal*, 3 (1998) 1, str. 1–60.
- Hudson, Blake: *Climate Change, Forests, and Federalism: Seeing the Treaty for the Trees*, v: *University of Colorado Law Review*, 82 (2011) 2, str. 363–429.
- Johannesburg Plan of Implementation, Report of the World Summit on Sustainable Development, UN Doc. A/CONF.199/20 (2002), 4. september 2002.
- Kasimbazi, Emmanuel: *An International Legal Framework for Forest Management and Sustainable Development*, v: *Annual Survey of International and Comparative Law*, 2 (1995) 1, str. 67–97.
- Kiss, Alexandre; Shelton, Dinah: *INTERNATIONAL ENVIRONMENTAL LAW*, Transnational Publishers, New York 1991.
- Kovič Dine, Maša: *Forests: Does State Sovereignty Hinder their Protection at the International Level?*, v: *INTERNATIONAL ENVIRONMENTAL LAW: CONTEMPORARY*

- CHALLENGES AND CONCERNS (ur. V. Sancin), GV Založba, Ljubljana 2012, str. 109–128.
- Lindberg, Kreg; Furze, Brian; Staff, Marilyn; Black, Rosemary: Ecotourism and other services derived from forests in the Asia Pacific Region: Outlook to 2010, v: ASIA-PACIFIC FORESTRY SECTOR OUTLOOK STUDY WORKING PAPER STUDY, WORKING PAPER NO. APFSOS/WP/24, FAO Forestry Policy and Planning Division, Rim, Bangkok 1997.
- Lobnik, Franc: Okoljsko in razvojno uravnoteženo, v: SONARAVNO URAVNOTEŽENI RAZVOJ SLOVENIJE, Svet za varstvo okoja Republike Slovenije, Ljubljana 2004, str. 5–7.
- Maggio, Gregory: Inter/Intra-generational Equity: Current Applications under International Law for Promoting the Sustainable Development of Natural Resources, v: Buffalo Environmental Law Journal, 4 (1996–97) 2, str. 161–223.
- Martin, R. M., Kneeland, D., Brooks, D., in Matta, R. (ur.): STATE OF THE WORLD FORESTS 2012, FAO Publishing, Rim 2012.
- Milenijska deklaracija Združenih narodov (United Nations Millennium Declaration), UN Doc. A/RES/55/2 (2000), 18. september 2000.
- Miles, Kate: Thematic Focus: Climate Change Governance – The International Regime Complex, Investing in Adaptation: Mobilising Private Finance for Adaptation in Developing States, v: Carbon & Climate Law Review, 2 (2011), str. 190–208.
- Mlinšek, Dušan: Spoznanja o gozdu in gozdarjenju, v: SONARAVNO URAVNOTEŽENI RAZVOJ SLOVENIJE, Svet za varstvo okoja Republike Slovenije, Ljubljana 2004, str. 103–104.
- Morgera, Elisa: No Need to Reinvent the Wheel for a Human Rights-Based Approach to Tackling Climate Change: The Contribution of International Biodiversity Law, v: CLIMATE CHANGE AND THE LAW, Springer Science+Business Media, Dordrecht 2013, str. 359–390.
- New Delhi Declaration of Principles of International Law Related to Sustainable Development, Committee on Legal Aspects of Sustainable Development of the International Law Association, UN Doc. A/CONF.199/8, 9. avgust 2002.
- Osnutek mednarodnega pakta o okolju in razvoju (Draft International Covenant on Environment and Development), Environmental Law Programme of the International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources v sodelovanju z The International Council of Environmental Law, Environmental Policy and Law Paper, No. 13, Rev. 3, Gland in Bonn, IUCN, 1995, 2000, 2004, 2010, URL: <http://data.iucn.org/dbtw-wpd/edocs/eplp-031-rev3.pdf> (18. 4. 2013).

- Palassis, Stathis: Beyond the Global Summits: Reflecting on the Environmental Principles of Sustainable Development, v: Colorado Journal of International Environmental Law and Policy, 22 (2011) 1, str. 41-77.
- Pallamaerts, Marc: International Environmental Law in the Age of Sustainable Development: A Critical Assessment of the UNCED Process, v: Journal of Law and Commerce, 15 (1996) 2, str. 623-676.
- Pan, Yude; Birdsey, Richard; Fang, Jingyun; Houghton, Richard; Kauppi, Pekka; Kurz, Werner; Phillips, Oliver; Shvidenko, Anatoly; Lewis, Simon; Canadell, Josep; Ciais, Philippe; Jackson, Robert; Pacala, Stephen; McGuire, David; Rautiainen, Aapo; Piao Shilong; Sitch, Stephen; Hayes, Daniel: A Large and Persistent Carbon Sink in World's Forests, v. Science, 333 (2011) 6045, str. 988-993.
- Parviainen, Jari; Frank, Georg: Protected forests in Europe approaches - harmonising the definitions for international comparison and forest policy making, v: Journal of Environmental Management, 67 (2003) 1, str. 27-36.
- Pličanič, Senko: Od varstva okolja (pred onesnaževanjem) k ohranjanju naravnega ravnovesja (izhodišča novega prava narave ali kako »uzakoniti zmernost«), v: V. dnevi javnega prava, Inštitut za javno upravo, Ljubljana 1999, str. 129-150.
- Programme of Further Action to Implement Agenda 21, UN Doc. A/Res/s-19/2 Annex (1997)
- Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future), UN GA Res., A/42/427 (1987), 4. avgust 1987.
- Report of the Expert Group Meeting on Identification of Principles of International Law for Sustainable Development, United Nations Commission on Sustainable Development (26.-28. september 1995), URL: <http://www.un.org/documents/ecosoc/cn17/1996/background/ecn171996-bp3.htm> (18. 4. 2013).
- Rio Declaration on Environment and Development), UN Doc. A/CONF.151/26 (vol. I), 13. junij 1992.
- Sands, Philippe: International Law in the Field of Sustainable Development, v: British Yearbook of International Law, 65 (1994) 1, str. 303-381.
- Sands, Philippe; Peel, Patricia: PRINCIPLES OF INTERNATIONAL ENVIRONMENTAL LAW, Cambridge University Press, Cambridge 2012.
- Saunders, Michael: Valuation and International Regulation of Forest Ecosystems: Prospects for a Global Forest Agreement, v: Washington Law Review, 66 (1991), str. 871-892.
- Schrijver, Nicolaas: ILA New Delhi Declaration of Principles of International Law Relating to Sustainable Development, v: Netherlands International Law Review, 49 (2002) 2, str. 299-305.

- Smith, Susan: Ecologically Sustainable Development: Integrating Economics, Ecology, and Law, v: *Willamette Law Review*, 31 (1995) 2, str. 261–306.
- Stanton Kibel, Paul: Canada's International Forest Protection Obligations: A Case of Promises Forgotten in British Columbia and Alberta, v: *Fordham Environmental Law Journal*, 6 (2011) 2, str. 231–252.
- Steiner, Melanie: After a decade of global forest negotiations, where are we now?, v: *Review of European Community & International Environmental Law*, 10 (2001) 1, str. 98–105.
- Škrk, Mirjam: Mednarodnopravno varstvo okolja od Stockholma 1972 do Rio de Janeira 1992, v: *Okolje v Sloveniji: zbornik, Tehnična založba Slovenije, Ljubljana 1994*, str. 174–179.
- Škrk, Mirjam: Varstvo okolja pred onesnaženjem v mednarodnih odnosih, v: *Zbornik znanstvenih razprav*, 48 (1988), str. 157–183.
- United Nations Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General Comment No. 14: The Right to the Highest Attainable Standard of Health, UN Doc. E/C.12/2000/4.
- United Nations Forum on Forests, Report of the Seventh Session (24. 2. 2006 in 16.–27. 4. 2007), Economic and Social Council, Official Records, 2007, Supplement No. 22 UN Doc. E/2007/42, E/CN.18/2007/8.
- Van Asselt, Harro: Managing the fragmentation of international environmental law: forests at the intersection of the climate and biodiversity regimes, *New York University Journal of International Law & Politics*, 44 (2012) 4, str. 1205–1278.
- Weintraub, Bernard: Science, International Environmental Regulation, and the Precautionary Principle: Setting Standards and Defining Terms, v: *New York University Environmental Law Journal*, 1 (1992) 1, str. 173–223.

International Obligations of States for Sustainable Development of Forests

Summary

In 1987 the World Commission on Development and Environment in its report entitled *Our Common Future* presented its definition of sustainable development. It defines sustainable development as development that meets the needs of the present generations without compromising the ability of future generations to meet their own needs. Over time this definition has been recognized to mean, that for development to be sustainable it must consider the three pillars relevant for the development of the human society, which are economic growth, social rights and environmental protection. The term sustainable development has also entered legal documents, creating a new legal regime, international law on sustainable development, and prompting the question as to the States' obligations under this term. Six basic principles of international sustainable development law have been established since the adoption of the Rio Declaration on Environment and Development in 1992 and have enabled the derivation of international obligations of States for the fulfilment of the commitment to sustainable development. This paper focuses on the issue of sustainable development of forests and examines what are the international legal obligations of States for the sustainable development and management of forest.

Forests as a natural resource, similarly as sustainable development, serves all three pillars of economic growth, social rights and environmental protection, commonly known as ecosystem services. Forests hold a crucial role in combating climate change as CO₂ sinks, are relevant for the conservation of biological diversity, provide a living area for the indigenous peoples and are a major source of energy and wood products. Thus, it is extremely important that they are sustainably managed to ensure their conservation and utilization also for the future generations.

International law on forests has been developing since the Rio conference when the first »soft law« document was adopted, the Non-legally binding authoritative statement of principles for a global consensus on the management, conservation, and sustainable development of all types of forests. This initiated the adoption of several other international documents on forest protection and management, specifically the Agenda 21 and the Legally non-binding instrument on all types of forests. While all these documents acknowledge the need to sustainably manage the forests, they are all »soft law« documents. Any international

obligations for states that one might derive from these documents are legally non-binding, as there exist no legally-binding documents for the protection on forests at the international level. However, the assessment of other international environmental law documents precludes the conclusion that states have no international obligations for sustainable forest management and development, as such obligations can be clearly found in at least two significant legally-binding international environmental law documents, Convention of biological diversity (CBD) and the United Nations Framework convention on climate change (UNFCCC). Both recognize the obligation of states to sustainably develop their natural resources, including forests. Deriving from the abovementioned international sustainable development law principles it can be concluded, that international law recognizes the following basic obligations of states for sustainable development of forests. States have the obligation to set up national forest management plans and determine sustainable standards, optimal forest yields and levels of deforestation, reforestation and afforestation. States also have the obligation to ensure that any interference in the forest ecosystem is in line with the adopted standards and approved by an administrative body following environmental impact assessment. In relation to this, the states have the obligation to ensure that all information regarding such interferences is made available to public, which should have the right to participate in the environmental impact assessment and other proceedings concerning granting approval for interference into the forests. The states also have the obligation to ensure that these procedures are transparent and that an effective institutional system is established for carrying out these procedures. Finally, states not only have the obligation to ensure that the forest on their own territory are sustainably managed, but also forest on the territories of other states, due to the benefits of the forests for the ecosystem of the whole planet. Thus, states also have the obligation to aid developing states in their sustainable development efforts with their provision of financial sources and transfers of technology and knowledge on the basis of the common, but differentiated responsibility.

Hence it can be concluded that even though no international documents directly address the obligations of states for sustainable forest development, these legally-binding obligations can be derived from other international environmental law documents, namely the CBD and UNFCCC.